

Stockholm den 20 januari 2014

Svea hovrätt
Box 2090
103 17 Stockholm

Komplettering till överklagande (som ersätter det tidigare överklagandet)

Överklagat avgörande: Uppsala tingsrätts dom den 23 december 2013, mål nr T 1958-12

Klagande:

██████████
██████████
██████████

██████████████████
██████████████████
██████████████████

██████████████████
██████████████████
██████████████████

Ombud:

Jur. kand. Clarence Crafoord
Jur. kand. Anna Rogalska Hedlund
Jur. kand. Sebastian Scheiman

Centrum för rättvisa, Box 2215, 103 15 Stockholm

Motpart: Landstinget i Uppsala län, 232100-0024
751 85 Uppsala

Ombud: Advokat Peter Danowsky
Danowsky & Partners Advokatbyrå KB
Box 16097
103 22 Stockholm

Saken: Skadestånd

Med stöd av tidigare ingivna fullmakter kompletterar vi härmed överklagandet av tingsrättens dom. Kompletterandet ersätter det tidigare överklagandet.

1 Yrkanden

1. [REDACTED], [REDACTED] och [REDACTED] (vidare familjen) yrkar att hovrätten meddelar prövningstillstånd och, med ändring av tingsrättens dom, förpliktigar Landstinget i Uppsala län (vidare landstinget) att till var och en av dem betala skadestånd om 125 000 kronor jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 12 april 2012 tills dess betalning sker.
2. Familjen yrkar vidare att hovrätten befriar familjen från skyldigheten att betala rättegångskostnader för landstinget och tillerkänner familjen ersättning för sina rättegångskostnader vid tingsrätten alternativt förordnar att vardera parten ska stå sina rättegångskostnader i tingsrätten.
3. Familjen yrkar slutligen ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten med ett belopp som kommer anges senare. För det fall familjen inte vinner bifall till sin talan, yrkar de att vardera parten ska stå sina rättegångskostnader.

2 Bakgrund

4. Bakgrunden till förevarande mål är i korthet att [REDACTED] filmades av ett tv-team när han låg döende i cancer på Akademiska sjukhuset i Uppsala (sjukhuset). Landstinget genom sjukhuset hade i ett avtal med tv-bolaget Titan Television AB (Titan) godkänt att tv-bolaget fick filma på sjukhuset.
5. Familjen fick kort tid efter hans död se delar av det filmade materialet på TV3. I avsnittet förekom känsliga uppgifter om [REDACTED] hälsotillstånd och den vård han erhöll. Vare sig [REDACTED] eller hans anhöriga hade lämnat samtycke till inspelningen.

6. Familjen har riktat ett skadeståndsanspråk mot landstinget för att landstinget tillåtit tv-teamets närvaro och filmning av [REDACTED] och för att landstinget tillåtit sändningen av det aktuella avsnittet. Talan grundar sig på artikel 8 i den Europeiska konventionen från den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och 3 kap. 1 och 2 §§ tillsammans med 2 kap. 3 § skadeståndslagen (SkL) (1972:204).
7. Vare sig Europakonventionen eller SkL förutsätter att enskilda pekats ut som ansvariga för brott mot tystnadsplikten för landstingets skadeståndsansvar utan ett objektivet konstaterande att sekretessbelagda uppgifter röjts är tillräckligt.

3 Sammanfattning och grunder för prövningstillstånd

Inledning

8. Förevarande mål handlar om ett landstings ansvar för att enskildas privatliv kränkts i strid med gällande rätt.
9. Landstinget som myndighet har att ta ansvar för lagligheten i sin verksamhet till skydd för medborgare och för sin personal. Det innebär bland annat att myndigheten inte får ingå olagliga avtal med utomstående, till exempel i strid med gällande sjukvårdssekretess eller genom olagligt utformade och därmed ogiltiga sekretessförbehåll som leder till att egen personal utsätts för risken att handla felaktigt när de företräder myndigheten, särskilt när detta i sin tur medför att enskilda medborgares (här patienters) rättsskydd överträds.
10. Det är allvarligt när myndigheter saknar insikt om sina rättsliga begränsningar – inte minst när det går ut över enskilda (jfr JO:s ämbetsberättelse 2011/12:JO1, s. 614).

Det föreligger grund för ändringsdispens

11. Det finns anledning att betvivla riktigheten av tingsrättens domslut.
12. Tingsrätten har – felaktigt – tillämpat yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) (1991:1469) och grundat sin dom på att sköterskorna varit ursäktade när de som representanter för landstinget godkänt vad som förekom vid filminspelningen och själva medverkat vid inspelningen. Tingsrätten ansåg – felaktigt – att sköterskorna visserligen brutit mot sin sekretessplikt men att detta ej skett uppsåtligen eller genom vårdslöshet. Tingsrätten gjorde denna bedömning med utgångspunkt i meddelarfriheten.
13. Här har tingsrätten inte tillämpat Högsta domstolens (HD) dom NJA 1995 s. 677 där HD uttalat att tryckfrihetsförordningen (TF) (1949:105) reglerar enskildas rättigheter gentemot det allmänna och inte kan erbjuda något hinder mot att ett ingripande riktas mot staten. Denna praxis har vidare upprepats och utvecklats av Justitieombudsmannen (JO), Justitiekanslern (JK) och Datainspektionen (DI) i ett antal situationer.
14. TF eller YGL hindrar således inte att ett landsting hålls skadeståndsansvarigt enligt skadeståndslagen eller allmänna skadeståndsrättsliga principer. Att meddelarfriheten, om den aktualiseras, hindrar att den enskilde meddelaren påförs straff eller skadeståndsansvar utgör inget formellt hinder för att hålla ett landsting skadeståndsansvarigt.
15. Tingsrätten har gjort en felaktig bedömning när man ansett att sköterskorna omfattas av meddelarfriheten. Ett meddelande som sker i myndighetens namn i situationer som kan liknas vid ett pressmeddelande eller görs av en person i tjänsten omfattas inte av meddelarfriheten. Meddelarfriheten omfattar inte heller uttalanden som, liksom i förevarande fall, görs som ett led i verksamheten som sådan och som skulle ha gjorts även om det inte inneburit en spridning till ett grundlagsskyddat medium. Det röjande som skedde omfattades således inte av meddelarfriheten.

16. Även censurförbudet syftar till att ge enskilda, inte myndigheter, skydd. Landstingets förbehåll om att få granska det som skulle sändas är grundat på ett avtal varigenom tv-bolaget fick rätt att göra inspelningar. Det rör sig således om ett frivilligt civilrättsligt avtal med vissa villkor för att tv-bolaget skulle få denna rättighet.
17. Censurförbudet innebär inte ett förbud att frivilligt låta en myndighet förhandsgranska ett material. Det har inte framkommit i målet att landstingets granskning och godkännande av det aktuella avsnittet skett på annan än frivillig grund och tingsrättens slutsats att landstingets godkännande "framstår som oförenligt med censurförbudet" (tingsrättens dom s. 27 sista st.) är därför felaktig.
18. Slutligen har tingsrätten felaktigt funnit att familjen ska stå rättegångskostnader som landstinget inte haft och inte kommer att få oavsett utgången i målet, eftersom landstingets advokat bekostas av en privat aktör, i förevarande fall Titan. Advokatens kostnadsräkningar skickas av allt att döma direkt till den privata aktören. Vidare är beloppet oskäligt av flera skäl, bl.a. har tingsrätten kommit till sitt domslut på andra grunder än de landstinget åberopat.
19. Mot denna bakgrund finns det anledning att betvivla riktigheten av tingsrättens bedömning i ovan nämnda delar. Vid en annan bedömning i dessa delar hade tingsrätten kommit till ett annat slut. Det föreligger därför skäl att meddela prövningstillstånd i enlighet med 49 kap. 14 § p. 1 rättegångsbalken (RB) (1942:720).
- Det föreligger skäl för granskningsdispens*
20. De ovan anförda oriktigheterna i tingsrättens domslut och följaktligen de domskäl som tingsrätten har kommit till kan i vart fall inte bedömas utan att prövningstillstånd meddelas.
21. Såsom tingsrättsdomen är skriven är den svår att förstå. Tingsrätten förefaller ibland betrakta talan som en talan mot sköterskorna och inte mot landstinget. Tingsrätten behandlar inte heller alla de

grunder som åberopats av familjen. Orsaken synes vara att tingsrätten hoppat över ett antal frågor och analyserat målet med utgångspunkt i meddelarfriheten och dess gränser.

22. Tingsrätten behandlar i sin dom överhuvudtaget inte den ovan anförda praxisen från HD, JO, JK och DI. Vid tingsrättens bedömning av sköterskornas meddelarfrihet liksom vid bedömningen av deras uppsåt saknas vidare nödvändiga tankeled, vilket gör resonemangen svåra att följa.
23. Vid bedömningen av censurförbudets relevans redogör inte tingsrätten för familjens invändningar rörande förhandsgranskningen och huruvida den omfattas av censurförbudet.
24. Tingsrätten redogör inte heller för familjens invändningar att landstinget inte har haft några rättegångskostnader samt att det yrkade beloppet inte är skäligt.
25. Det går därför inte att bedöma tingsrättens överväganden i dessa delar. Oklarheter och ofullständigheter i rättsliga resonemang såsom att tankeled är överhoppade eller att viktiga rättskällor förbisets utgör också grund för granskningsdispens (Lars Heuman, Kravet på prövningstillstånd för att hovrätten skall bedöma ett tvistemål, JT 2007-08, s. 604).
26. Det bör också tilläggas att bortsett från att tingsrätten fastslog att sekretessbelagda uppgifter röjts i strid med offentlighets och sekretesslagen (OSL) (2009:400) prövade tingsrätten inte merparten av de grunder som familjen lagt till grund för sin talan. Det går därför inte att bedöma tingsrättens överväganden i dessa delar och följaktligen låter sig riktigheten av tingsrättens slut inte bedömas utan en fullständig rättegång i hovrätten.
27. Mot denna bakgrund föreligger skäl att meddela prövningstillstånd enligt 49 kap. 14 § p. 2 RB.

Det föreligger skäl för prejudikatsdispens

28. Flera av de rättsfrågor som aktualiseras i fråga om YGL:s (och TF:s) tillämplighet liksom meddelarfrihetens och censurförbudets omfattning har behandlats relativt utförligt av JO och JK men relativt sparsamt av domstolar. Det finns därför ett övergripande behov av klargörande i domstolspraxis i dessa frågor.
29. Andra frågor som aktualiseras i målet, såsom huruvida landstinget kan anses ha några rättegångskostnader och inte under några omständigheter riskerar att behöva betala sitt ombuds kostnader när Titan står risken för rättegångskostnaderna, har såvitt familjen känner till inte behandlats i praxis.
30. Det är därför av vikt för ledningen av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt enligt 49 kap. 14 § p. 3 RB.

Det föreligger skäl för extraordinär dispens

31. Tingsrättens dom har framkallat starka reaktioner hos allmänheten. De frågeställningar som målet rör har dessutom bäring på liknande tv-produktioner som förekommit och förekommer på många andra håll i landet.
32. Det ska därtill framhållas att tingsrätten på flera avgörande punkter inte har bemött familjens argumentation och invändningar (se ovan under skälen för granskningsdispens).
33. Vid en sammantagen bedömning finns det därför också synnerliga skäl att pröva överklagandet enligt 49 kap. 14 § p. 4 RB.

4 Utveckling av den rättsliga argumentationen

34. Utöver det som anförts i tingsrätten vill familjen anföra det som följer nedan.

Landstingets skadeståndsansvar begränsas inte av YGL

35. I ett relativt sent skede av processen anförde landstinget att familjens talan kom i konflikt med yttrandefrihetsrättsliga aspekter. Landstinget utvecklade dock inte sin argumentation i den delen under skriftväxlingen. Under huvudförhandlingen anförde landstinget att landstingets förfarande för godkännande av avsnitt stred mot censurförbudet i 1 kap. 3 § YGL och därför inte kunde grunda något skadeståndsansvar.
36. Familjen bestred att yttrandefrihetsrättsliga aspekter utgjorde hinder för deras skadeståndstalan och hänvisade i denna del till avgöranden från Högsta domstolen, JO, JK och DI (se aktbilaga 73 i tingsrättens akt). Dessa avgöranden lämnades också in till tingsrätten under huvudförhandlingen i en särskild "processpärm" (aktbilaga 99 i tingsrättens akt). Av dessa framgår följande.
37. I NJA 1995 s. 677 slog Högsta domstolen fast att enskildas rättigheter i TF inte hindrar ett ingripande mot staten. JO hade redan tidigare varit inne på samma spår och uttalat att "[e]n myndighet kan rimligtvis inte undanta sig ansvar för sina uttalanden genom att klä dem i den tryckta skriftens dräkt" (JO:s ämbetsberättelse 1990/91:1, s. 154, se även JO:s ämbetsberättelse 2011/12:JO1, s. 605).
38. Även JK har konstaterat att staten inte kan åberopa tryckfriheten för en rätt att publicera sekretessbelagda uppgifter (JK beslut dnr 583-01-30). På liknande sätt har DI konstaterat att kommuner inte kan åberopa TF eller YGL till stöd för publiceringar på internet i strid med lag (DI dnr 1347-2011 och dnr 987-2009).
39. I samtliga ovan åberopade avgöranden tillämpades annan lag än TF eller YGL i förhållande till myndighetens agerande, oaktat att TF eller YGL i och för sig var tillämpliga på de publicerade skrifterna eller uttalandena i fråga och således normalt sett hade varit exklusivt tillämpliga i förhållande till enskilda.

40. I de ovan nämnda fallen tillämpades följande lagstiftning istället för TF eller YGL. NJA 1995 s. 677 gällde riktigheten i att tillämpa marknadsföringslagen (1975:1418) på en av Boverket utgiven broschyr. I JO:s ämbetsberättelse 1990/91:1 prövades en kommuns brist på objektivitet och överskridande av kompetens vid utgivandet av en publikation. I JO 2011/12:JO1 prövades om Forum för levande historia agerat i strid med bland annat 1 kap. 2 och 9 §§ regeringsformen (1974:152) och artikel 8 i Europakonventionen genom att utpeka vissa individer på ett förlöjligande sätt och som avskräckande exempel. I JK:s beslut dnr 583-01-30 prövades om Utrikesdepartementets publicerade rapport om Raoul Wallenberg stred mot 7 kap. 11 § sekretesslagen (1980:100) eftersom uppgifter om en viss person förekom. Slutligen prövades i DI:s beslut dnr 987-2009 om det stred mot personuppgiftslagen (1998:204) att publicera namn och födelsedag på elever som avvisats från undervisningen.

41. JK har också klargjort att reglerna om exklusivitet och ensamansvar i TF inte hindrar att staten hålls skadeståndsansvarig. JK har uttalat att:

"Mot bakgrund av det anförda skulle det kunna hävdas att staten inte med stöd av skadeståndslagens bestämmelser kan åläggas ersättningsskyldighet med anledning av innehållet i den aktuella artikeln. Tryckfrihetsförordningen avser emellertid att garantera enskildas rättigheter gentemot det allmänna. En konsekvens härav är att förordningen inte torde utgöra något hinder mot att allmän lag tillämpas när ett anspråk riktas mot staten med anledning av en statlig arbetstagares medverkan till en framställning i en tryckt skrift, även när som i detta fall skadan kan sägas ha uppkommit till följd av innehållet i skriften (jfr NJA 1995 s. 677).

Frågan om statens skadeståndsansvar med anledning av de uppgifter som åklagaren påstås ha lämnat och som sedermera har publicerats bör alltså prövas med stöd av skadeståndslagens bestämmelser." (JK beslut dnr 3559-02-40, s. 2)

42. Därtill kan tilläggas att redan en bokstavstolkning av den så kallade exklusivetsregeln i 1 kap. 4 § YGL ger vid handen att ingrepp inte får ske mot "någon" det vill säga en person, inte en myndighet, på grund av att "han" det vill säga återigen en person inte en myndighet missbrukat yttrandefriheten.
43. Exklusivetsregeln hindrar med andra ord inte att en myndighet såsom en domstol ingriper mot en annan myndighet för denna myndighets fel eller försummelse.
44. Tingsrätten borde mot denna bakgrund ha prövat ifall landstinget är skadeståndsskyldigt enligt antingen skadeståndslagens bestämmelser eller enligt artikel 8 i Europakonventionen i kombination med allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Landstingets skadeståndsansvar enligt skadeståndslagen och allmänna skadeståndsrättsliga principer

45. Familjen har utvecklat den rättsliga argumentationen beträffande landstingets skadeståndsansvar utförligt inför tingsrätten och hänvisar i denna del till skriftväxlingen i tingsrätten. Mot bakgrund av tingsrättens dom kan dock följande tillägg göras.
46. Först och främst vill familjen förtydliga att det får hållas för visst att det aktuella avsnittet är ett ihopklipp av ett mer omfattande filmmaterial med och om ██████████. Han filmades således i större omfattning än vad som framgår av avsnittet. Tingsrättens slutsats att ██████████ inte filmats utöver det som framgår av avsnittet är därför oriktig (jfr s. 4 i tingsrättens dom). Förevarande skadeståndstalan grundar sig dock på röjande av sekretessbelagda uppgifter som framgår av själva avsnittet.
47. Som redan konstaterats hindrar inte tillämpligheten av YGL eller TF i övrigt att skadeståndstalan mot landstinget prövas enligt skadeståndslagen eller allmänna skadeståndsrättsliga principer. Det förefaller naturligt att mot bakgrund av att JK redogjort för de

rättsliga utgångspunkterna följa det beslutets disposition (dnr 3559-02-40).

48. Vad gäller skadeståndslagens regler åberopas i första hand 3 kap. 2 § SkL om fel och försummelse vid myndighetsutövning och i andra hand principalansvaret enligt 3 kap. 1 § SkL (fel eller försummelse i tjänsten).
49. Vad gäller 3 kap. 2 § SkL borde ett formellt korrekt ställningstagande från myndighetens sida ha varit att göra en sekretessprövning och genom behörig företrädare fatta ett beslut om sekretess. Ett sådant ställningstagande prövas av myndighet eller en behörig tjänsteman hos myndigheten (6 kap. 4 § OSL). Sådana ställningstaganden manifesteras genom beslut eller tjänsteanteckning och får anses utgöra myndighetsutövning. Felaktig, passiv underlåtenhet att pröva en begäran eller att agera i en situation som uppenbarligen fordrar en sådan aktiv myndighetsåtgärd får anses ha skett i vart fall "vid" myndighetsutövning (jfr Högsta domstolens dom den 27 december 2013 i mål nr T 2139-12, p. 26).
50. Vad gäller 3 kap. 1 § SkL förutsätter landstingets ansvar att en arbetstagare agerat i tjänsten. Det råder ingen tvekan om att det i förevarande fall rör sig om sjukhusets anställdas agerande i tjänsten (jfr tingsrättens dom s. 21).
51. Både 3 kap. 2 § och 1 § SkL förutsätter att en allvarlig kränkning har skett genom brott enligt 2 kap. 3 § SkL för att kränkingsersättning ska kunna utgå. Mot bakgrund av att familjen vunnit framgång med sin talan i den delen i tingsrätten får det anses klarlagt att sekretessbelagda uppgifter om [REDACTED] har röjts (jfr tingsrättens dom s. 25).
52. I det sammanhanget är det viktigt att framhålla att talan inte har grundats uteslutande på sköterskornas agerande utan grundar sig på ett resonemang om anonyma och kumulerade fel (jfr Bertil Bengtsson, Skadeståndslagen - En kommentar, fjärde upplagan, s.

89 och Högsta domstolens dom från den 27 december 2013 i mål nr T 2139-12, p. 17). Det rör sig således om ett antal personer hos landstinget, varav vilka några är preciserade och några är okända för familjen, vars samlade agerande har lett till att tystnadsplikten brutits. Det räcker därför att den objektiva sidan av ett tystnadspliktsbrott är uppfyllt för att landstingets skadeståndsansvar ska uppstå och det oavsett om de personer vars agerande utgör brott agerat uppsåtligt eller av oaktsamhet. Familjen vidhåller dock att personer hos landstinget agerat med uppsåt eller av oaktsamhet.

53. Detta är också linje med Högsta domstolens slutsats i det så kallade Diamantfallet (NJA 1998 s. 390) där det var tillräckligt att kunna konstatera att stöld begåtts av postens anställda medan försändelsen befann sig i postens besittning utan att precisera exakt vilken arbetstagare som utfört stölden och utan en analys av brottets subjektiva sida (Mårten Schultz, Föräldrars ansvar för barns brott, SvJT 2010 s. 195, fotnot 21).
54. Vid en prövning enligt artikel 8 i Europakonventionen är det också tillräckligt att konstatera att den objektiva sidan av sekretessbrottet föreligger för att ingreppet i familjens privatliv ska anses ha skett i strid med lag och således att rättigheten i artikeln har kränkts.
55. JK menar i och för sig i sitt beslut att det skulle kunna strida mot syftet med principalansvaret att en arbetsgivare hålls skadeståndsansvarig för ren förmögenhetsskada eller kränkning när arbetstagarens agerande på grund av meddelarfriheten är tillåtet. JK gör i den delen en skillnad mellan situationer där en arbetstagare visserligen gjort sig skyldig till brott men inte kan straffas på grund av ansvarsfrihet och situationer där arbetstagarens handlingsätt inte i sig utgör grund för skadestånd (JK dnr 3559-02-40).
56. I förevarande fall har sekretessbelagda uppgifter röjts i strid med sekretesslagen och brott mot tystnadsplikt har begåtts. Landstinget har möjliggjort detta genom att ha ingått ett avtal som tillåter ett tv-teams närvaro och filmning vilket är oförenlig med sekretessbestämmelserna. Landstingets instruktioner och

uppmaningar till sjukvårdspersonalen kan också ha lett till oklarheter för personalen om vad som gäller. Frågan om någon av arbetstagarna som en följd därav har meddelarfrihet kan få till följd att en skadeståndstalan inte kan riktas mot enskilda arbetstagare men påverkar inte arbetsgivarens skadeståndsansvar. Meddelarfriheten utgör i de fallen en ansvarsfrihetsgrund för den enskilde arbetstagaren men betyder inte att arbetstagaren inte har gjort sig skyldig till brott. Det strider således inte mot skadeståndslagens syfte att en talan i förevarande fall kan riktas mot landstinget.

57. Det är viktigt att i detta sammanhang klargöra att JK konstaterar i sitt beslut att det i det fallet saknades grund i skadeståndslagen för att ålägga staten skadeståndsansvar. Det var dock inte i strid med meddelarfriheten eller yttrandefrihetsgrundlagarna som sådana att utdöma skadeståndsansvar för staten.
58. Tingsrättens bedömning att det föreligger en normkonflikt mellan YGL och Europakonventionen är mot bakgrund av det nu anförda felaktig.
59. Tvärtom lämnar JK dörren öppen för en rättsutveckling där skadestånd kan utdömas utan direkt stöd i skadeståndslagen men JK ansåg sig i det fallet vara förhindrad att utan stöd i motivuttalanden eller rättspraxis på eget bevåg utveckla skadeståndsrätten på det sättet. Sedan JK:s beslut 2003 har dock rättspraxis utvecklats avsevärt på denna punkt och det är idag vedertaget i svensk rätt att skadestånd kan utgå för kränkningar av rättigheter i Europakonventionen, även utan direkt lagstöd i svensk lag.
60. Tingsrätten synes också vara medveten om att Sverige kan komma att fällas i Europadomstolen för ett bristande skydd av rätten till privatliv om utgången i tingsrättens dom står sig (tingsrättens dom s. 29 och Söderman mot Sverige, Europadomstolens dom den 12 oktober 2013).

61. Tingsrätten borde sammanfattningsvis ha prövat samtliga åberopade skadeståndsgrunder oaktat YGL:s tillämplighet om fråga hade varit en talan om annans ansvar än landstingets.

Meddelarfriheten aktualiseras inte i förevarande fall

62. Tingsrätten har funnit att sköterskornas uttalanden omfattas av meddelarfriheten. Familjen delar inte denna bedömning. Även om sköterskornas meddelarfrihet är av underordnad betydelse i förevarande mål (se ovan), vill familjen invända mot tingsrättens dom med följande.
63. Tingsrätten konstaterar att meddelarfrihet tillkommer den enskilde individen men anses inte kunna åberopas av den som uttalar sig på en myndighets vägnar, vid t.ex. en presskonferens (tingsrättens dom s. 20). JK har preciserat denna distinktion genom att klargöra att:
- "Om en myndighetsföreträdare väljer att i denna egenskap låta sig intervjuas i t.ex. ett TV-program får det anses ha skett i tjänsten på samma sätt som om han hade gått ut med ett pressmeddelande i en viss fråga. Det ligger vidare i sakens natur att den som uttalar sig på en myndighets vägnar har att respektera de särskilda regler som gäller för tjänsten."* (JK dnr 5602-05-31, s. 2)
64. Således omfattade meddelarfriheten inte en åklagares uttalande att "...nu ska de bli ditsatta. Jag får offra hur mycket som helst, men de ska åka dit" som gällde två personer som vid tillfället var misstänkta i en brottsutredning som åklagaren ledde (JK dnr 2768-03-30).
65. En gräns kan dras mellan å ena sidan uttalanden som helt klart gjorts i tjänsten av någon som företräder myndigheten och å andra sidan uttalanden som visserligen har samband med tjänsten men snarast har karaktär av personliga meningsyttringar (JK dnr 5602-05-31 och dnr 3559-02-40).
66. Därtill omfattar meddelarfriheten inte medverkan framför kameran om det rör sig om ett skeende som hade ägt rum oberoende av om

det spelades in eller inte (tingsrättens dom, s. 21 och NJA 2000 s. 355).

67. Meddelarfriheten innebär inte heller att varje spridning av uppgifter som sker för offentliggörande skyddas. En bedömning måste göras om meddelandet omfattas av meddelarfrihetens syfte (Aftonbladsmålet, NJA 1999 s. 275). Vid situationer då en "meddelare" ofredat en annan person, sexuellt eller på annat sätt, och offret för ofredandet inte är medveten om den dokumentation i ett grundlagsskyddat medium som samtidigt sker kan meddelaren i förhållande till den personen inte heller åtnjuta ansvarsfrihet enligt bestämmelserna i YGL (jfr JK dnr 5866-10-31 och dnr 1080-04-32).
68. Vid en tillämpning på förevarande fall kan man dela in filmsekvenserna som förekommer i avsnittet i tre delar; de sekvenser där ██████████ filmas, de sekvenser där sköterskorna kommenterar ██████████ tillstånd i samtal med ██████████, med varandra och med annan sjukvårdspersonal samt de sekvenser där sköterskorna i efterhand kommenterar händelseförloppet.
69. I de sekvenser där ██████████ filmats handlar det om en inspelning som skett av produktionsbolaget som därvid handlat enligt avtalet, och under överinseende av myndighetens personal. Personalen borde ha hindrat filmningen eller begärt patientens samtycke men så skedde inte. Här är det fråga om ett sekretessbrott men inte genom att någon sjukhuspersonal som aktivt meddelar någonting utan sekretessen har röjts "på annat sätt" (jfr 1 kap. 1 § OSL). Ansvaret för detta röjande ligger på myndigheten (som felaktigt verkar ha utgått från att röjandet skyddas med sekretessförbehåll). Det är alltså myndigheten som svarar för sekretessbrottet genom sina samlade åtgärder eller brist på åtgärder. Någon meddelarfrihet är inte aktuell i denna del.
70. Beträffande de sekvenser där sköterskorna kommenterar ██████████ tillstånd i samtal med ██████████, med varandra och med annan sjukvårdspersonal sker detta som ett led i deras vanliga

tjänsteutövning. De är också i dessa sekvenser som merparten av den känsliga informationen om [REDACTED] röjs.

71. Tingsrätten konstaterar också att sköterskorna i första hand filmats under vårdarbetet och tingsrättens dom ger vid handen att dessa uttalanden inte omfattas av meddelarfriheten även om tingsrättens bedömning i denna del är något oklar (tingsrätten dom s. 21).
72. Det rör sig i denna del om uttalanden som helt klart gjorts i tjänsten som dessutom hade gjorts oberoende av om de spelades in eller inte. [REDACTED] hade inte samtyckt till filmningen och var av allt att döma inte heller medveten om att han filmades. Dessa uttalanden omfattas därför enligt familjen under inga omständigheter av meddelarfriheten.
73. Vad gäller de sekvenser där sköterskorna i efterhand kommenterar händelseförloppet verkar tingsrätten mena att dessa omfattas av meddelarfriheten (tingsrättens dom s. 21 "I programmet lämnar de dock även kommentarer till kameran om [REDACTED] medicinska status"). En del av uppgifterna som sköterskorna lämnar utgör kommentarer kring arbetsuppgifter och samarbete mellan kollegor över lag och innebär inget röjande av känsliga uppgifter om [REDACTED]. Dessa uppgifter saknar relevans i förevarande mål. De upprepar dock även detaljerade uppgifter om [REDACTED] hälsotillstånd som omfattas av deras tystnadsplikt.
74. Familjen anser att dessa uttalanden är att likna vid ett pressmeddelande på myndighetens vägnar som inte omfattas av meddelarfriheten. Uppgifterna lämnas av sköterskorna i egenskap av företrädare för sjukhuset som ett led i filminspelningar som sjukhusledningen aktivt har verkat för och sanktionerat. I enlighet med avtalet mellan sjukhuset och produktionsbolaget svarade sjukhuset för att berörd sjukvårdspersonal medverkade på ett konstruktivt sätt (aktbilaga 6 i tingsrättens akt, p. 5 sista st., jfr även tingsrättens dom vid bedömningen av sköterskornas uppsåt, s. 25-26). Yttrandena får anses ha gjorts på myndighetens vägnar där personalen har handlat i enlighet med myndighetens "PR-

intentioner". Inte heller dessa uttalanden omfattas av meddelarfriheten.

75. Det bör också tilläggas att även om uttalandena skulle omfattas av meddelarfriheten så påverkar det inte bedömningen att sköterskorna även har röjt mer eller mindre samma uppgifter vid ett tidigare tillfälle, nämligen vid själva vårdtillfället, och att det tillfället under inga omständigheter omfattas av meddelarfriheten.
76. Familjen vill också framhålla att den omständigheten att sköterskornas meddelarfrihet inte aktualiseras i förevarande fall inte heller på något sätt skulle strida mot meddelarfrihetens syfte att offentligt anställda utan risk för repressalier eller negativa konsekvenser ska kunna röja missförhållanden. I förevarande fall medverkade sköterskorna till filmningen på uppdrag av landstinget och med landstingets goda minne. De saknade därför behov av något särskilt skydd mot landstingets ingripanden.
77. Huruvida sköterskorna agerat med uppsåt eller av oaktsamhet saknar mot denna bakgrund betydelse för utgången i målet. Eftersom tingsrätten i sin dom lagt avgörande betydelse vid just sköterskornas uppsåt finns det dock skäl att bemöta detta.
78. Som tingsrätten konstaterar kan en skadeståndstalan riktas mot sköterskorna om dessa agerat med uppsåt (ett åtal är däremot inte möjligt på grund av preskription). Har de däremot förfarit oaktsamt hindrar meddelarfriheten att en talan riktas mot dem.
79. Tingsrätten bedömer att sköterskorna under normala förhållanden måste vetat att de inte hade rätt att uttala sig inför andra på det sätt som skett. Men "[i] och med att sjukhusledningen således medverkat till och godkänt att filminspelningen gjordes på sjukhuset finns det anledning att utgå ifrån att sköterskorna haft uppfattningen att de inte bröt mot tystnadsplikten när de medverkade vid filminspelningen på det sätt som skett" (tingsrättens dom s. 25-26).

80. Avgörande för uppsåtsfrågan vid brott mot tystnadsplikt är om det föreligger uppsåt i förhållande till vad lagstiftningen föreskriver i fråga om sekretess (Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, 2011, s. 394). Vidare krävs uppsåt i förhållande till uppgifternas innehåll och personens faktiska handlande (att uppgifterna, i strid med OSL, lämnas). Det är emellertid inte nödvändigt att sköterskorna haft uppsåt till att begå en straffrättslig handling.
81. Det råder inga tvivel om att sköterskorna haft vetskap om vad sekretesslagstiftningen föreskriver i det här avseendet, vilket också tingsrätten skriver i sin dom. Hur de anses ha uppfattat sjukhusledningens instruktioner har ingen betydelse. Tingsrättens formulering skulle innebära att sjukhuspersonal kan bryta mot tystnadsplikten utan att anses ha uppsåt därtill, så fort de uppfattar att godkännanden därav har skett uppifrån i hierarkin, utan att behöva göra en egen självständig bedömning. En sådan tolkning, där sköterskorna inte har något eget ansvar för att upprätthålla tystnadsplikten utan att de, efter en intern instruktion, kan lämna ut uppgifter trots att det strider mot tystnadsplikten, är inte rimlig. Under alla omständigheter finns det inget utrymme för en myndighet, såsom landstinget, att åberopa rättsvillfarelse.
82. Det är vidare oklart vad tingsrätten grundar sin bedömning på eftersom sköterskorna inte har hörts i målet (landstinget återkallade dem som vittnen) och landstinget inte har velat utveckla sitt resonemang kring rutinerna kring inhämtande av samtycke trots att landstinget under den andra muntliga förberedelsen sagt att man skulle redogöra för dessa men sedan, trots påpekande därom från familjen, inte gjort så (aktbilaga 72, s. 5 och aktbilaga 77 i tingsrättens akt).
83. Även om mycket talar för att landstinget på flera punkter brustit i respekten för sjukvårdssekretessen finns det inte skäl att tro att landstinget förfarit så felaktigt att man instruerat den sjukvårdspersonal som medverkat vid filminspelningarna att tv-teamet fritt fick ta del av allt som försiggick på de avdelningar där

inspelningar skedde utan att man inhämtade samtycke. Det har tvärtom hela tiden varit landstingets hållning att sjukvårdspersonalen levde upp till sitt ansvar att informera patienter om inspelningarna och inhämta samtycke, må vara att detta ansvar också lagts över på produktionsbolagets personal. Därmed saknas det, i motsats till vad tingsrätten funnit, anledning att utgå ifrån att sköterskorna på grund av landstingets instruktioner haft uppfattningen att de inte bröt mot tystnadsplikten när de medverkade vid filminspelningen.

84. Sammantaget omfattas sköterskornas uttalanden inte av meddelarfrihet och avsett meddelarfrihetens tillämplighet är uppsåtsbedömningen felaktig.

Landstingets godkännande av tv-avsnittet är inte oförenligt med censurförbudet

85. Tingsrätten bedömer att det i målet framkommit att landstingets anställda godkänt det aktuella avsnittet och att landstinget på detta sätt kunnat hindra att programmet sändes i TV framstår som oförenligt med censurförbudet i 1 kap 3 § YGL. Vid den bedömningen har tingsrätten helt bortsett från familjens invändning att den granskning som landstinget genomförde skedde på frivillig basis (se tingsrättens dom s. 9 sista meningen).

86. Ett granskningsförfarande som grundas på frivillighet strider inte mot censurförbudet (JK dnr 1719-99-22). Censurförbudet utgör inte heller något hinder för att en myndighet och en enskild kommer överens om frivillig förhandsgranskning (JK dnr 463-89-21, se även den doktrin som JK hänvisar till i beslutet och H G Axberger, Yttrandefrihetsgrundlagarna, 2012, s. 75).

87. En annan sak är att ett råd från en myndighet efter frivillig förhandsgranskning inte är bindande för produktionsbolaget eller tv-bolaget. Avtalet mellan sjukhuset och produktionsbolaget antyder dock inte heller att denna förhandsgranskning skulle vara bindande.

88. Det rör sig således inte om något agerande från landstingets sida som strider mot censurförbudet i 1 kap. 3 § YGL.
- Landstinget har inte haft några rättegångskostnader, har yrkat ett oskäligt högt belopp och är att ses som tappande part*
89. Familjen har tre invändningar mot tingsrättens dom beträffande rättegångskostnaderna.
90. För det första har tingsrätten inte bemött familjens invändning som framfördes under huvudförhandlingen i tingsrätten om att landstinget inte har några rättegångskostnader.
91. På måndagen den 25 november 2013, samma dag som huvudförhandlingen hölls, publicerade Dagens Nyheter en artikel där det framkommer att advokat Peter Danowsky betalas av produktionsbolaget Titan (Bilaga 1 – artikel i DN den 25 nov 2013). Med anledning av detta sökte familjen utan framgång ett klagörande om landstinget hade några rättegångskostnader för advokaten Peter Danowsky i förevarande mål under huvudförhandlingen.
92. Undertecknade har därefter begärt ut korrespondensen mellan DN:s journalist och landstingets chefsjurist Jens Larsson (Bilaga 2 – epostkorrespondens från den 15-18 november 2013 mellan Jens Larsson och Marciej Zaremba). Av denna framgår att det inte finns någon upphandling eller annat avtal mellan landstinget och någon annan part gällande advokat Peter Danowskys engagemang i förevarande rättsprocess. Peter Danowsky kan därför inte kräva betalning för sitt arbete av landstinget. Det framgår vidare att Titan betalar för advokaten Peter Danowsky. Mot denna bakgrund har landstinget inte några rättegångskostnader för advokaten Peter Danowsky.
93. Detta stämmer väl överens med annan information som chefsjuristen Jens Larsson upplyst om tidigare (Bilaga 3 –

epostkorrespondens mellan Mikael Kindbom och Jens Larsson den 21 februari 2013).

94. Familjen vidhåller således bestridandet att advokaten Peter Danowskys arbete i förevarande fall utgjort en kostnad för tillvaratagande av landstingets rätt.
95. För det andra bemötte tingsrätten inte familjens bestridande av skäligheten av det yrkade beloppet.
96. Under huvudförhandlingen framkom att landstinget yrkar rättegångskostnader för dels advokaten Siv Ann Andermyr under perioden 19 april till 4 november 2012 med 242 000 kronor exklusive moms och för advokaten Peter Danowsky under perioden 4 februari till 25 november 2013 med 350 000 kronor exklusive moms. Familjen bestred skäligheten av det yrkade beloppet.
97. Under den tidsperiod för vilken advokaten Siv Ann Andermyr har begärt ersättning har landstinget upprättat ett svaromål och två yttranden. En muntlig förberedelse hölls och det kan antas att advokaten sammanträdde med företrädare för landstinget. En kostnad på 242 000 kronor exklusive moms för detta arbete är dock inte skälig.
98. Under den första muntliga förberedelsen bestämdes datum för huvudförhandling. Efter att skriftväxlingen avslutats under hösten 2012 gjorde tingsrätten en sammanställning av målet. Målet var i och med detta färdigt för huvudförhandling. Landstinget hade i detta skede haft god tid på sig att framföra invändningar mot familjens talan och utveckla sin rättsliga argumentation.
99. Såsom tidigare anförts i aktbilaga 52 i tingsrättens akt hade frågan om advokaten Peter Danowskys inblandning i målet varit aktuell redan i juni 2012. Trots detta kom landstinget genom advokaten Peter Danowsky med nya invändningar, bl.a. att talan hindras av yttrandefrihetsrättsliga aspekter, först den 12 februari 2013 vilket var knappt tre veckor innan den planerade huvudförhandlingen.

Landstingets agerande medförde att huvudförhandlingen ställdes in och fördröjdes med tio månader.

100. Den skriftväxling som följde efter advokaten Peter Danowskys inträde som ombud och den andra muntliga förberedelsen som hölls utgjorde till större del en upprepning av vad som tidigare anförts och kan inte motivera, med undantag för förberedelserna och genomförande av huvudförhandling, att landstinget ådragit sig några ytterligare kostnader i nämnvärd utsträckning (se även aktbilagorna 52 och 77). Eventuella kostnader för det nya ombudet att sätta sig in i målet kan givetvis inte anses utgöra en kostnad som varit skäligen påkallad för tillvaratagande av partens rätt.
101. Familjen vidhåller således bestridandet att de yrkade beloppen för arvodet utgör en kostnad som varit skäligen påkallad för tillvaratagande av landstingets rätt.
102. För det tredje är familjen inte att anse som helt tappande parter i målet.
103. Bortsett från invändningen att landstingets egna godkännande av det avsnitten utgjorde otillåten censur har landstinget inte fått gehör för någon av sina motgrunder men vunnit målet genom att tingsrätten infört rättslig argumentation som inte åberopats av landstinget. Mot den bakgrunden borde landstinget i realiteten anses vara förlorande part eller anses ha i det hela fört en process på felaktiga grunder.
104. Familjen har å andra sidan fått gehör för sin argumentation att tystnadsplikten åsidosatts men tappat målet i de delar som avser tillämpligheten av meddelarfriheten och tillämpligheten av YGL.
105. Mot den bakgrunden borde familjen inte behöva stå landstingets rättegångskostnader (jfr NJA 2012 s. 211 II).

5 Bevisuppgift

106. För närvarande åberopar familjen samma muntliga och skriftliga bevisning med samma bevis- respektive förhörstema som i tingsrätten. Beträffande den muntliga bevisningen räcker det med uppspelningen av videoupptagningarna av förhören i tingsrätten.

Som ovan

Anna Rogalska Hedlund

Clarence Crafoord

Sebastian Scheiman